

CHEMISCH WEEKBLAD.

ORGAAN VAN DE NEDERLANDSCHE CHEMISCHE VEREENIGING.

Hetauteursrecht van den inhoud van dit blad wordt verzekerd volgens de Wet v. 28 Juni 1881, St. bl. N°. 124

Nr. 52.

30 December 1911.

8^e Jrg.

INHOUD: Mededeelingen van het Algemeen Bestuur der Nederlandsche Chemische Vereeniging. — Algemeene vergadering gehouden op Vrijdag 22 December 1911 te Utrecht. — A. VOSMAER, Aanvulling. — Personalia, vacatures, industriële mededeelingen, enz. — Nederlandsche Bibliografie 1911. — Ingekomen verhandeling. — Vraag en aanbod. — Errata. — Correspondentie.

Mededeelingen van het Algemeen Bestuur der Nederlandsche Chemische Vereeniging.

Aangenomen als Lid:

G. F. VAN DER WANT, scheik. ing., assistent T. H. S., Spoorzingel 1, Delft.
J. PH. PFEIFFER, scheik. ing., Moreelse laan 9bis, Utrecht.
C. J. M. MILO, scheik. ing., Kon. Petroleum-Mij., Balikpapan.
M. J. SMIT, chem. cand., Zadelstraat 14, Utrecht.
G. DE BRUIN, chem. cand., Jan Houtmanstraat 10bis, Utrecht.
Dr. D. H. WESTER, Raamstraat 22, den Haag.
M. A. C. BASTET, scheik. ing., 57 Leeuwendaallaan, Rijswijk (Z.-H.).
W. H. VAN MELIS, chem. cand., Scheepmakershaven 33, Rotterdam.
Dr. H. C. HOLTZ, Grand Philosophe 2, Pension Bourguignon, Genève
Z. TH. VETTER, cand. scheik. ing., Hypolitusbuurt 27, Delft.
L. N. M. DE WEERD, cand. scheik. ing., Peperstraat 2, Delft.
H. J. F. WANNA, apotheker, Alkmaar.
P. HASSELBACH, scheik. ing., Hypolitusbuurt 19, Delft.
P. H. BEYER, chem. cand., Nieuwe Prinsengracht 126, Amsterdam.
S. C. BOKHORST, chem. cand., Nieuwe Prinsengracht 126, Amsterdam.
Dr. H. ELION, T., Duinweg 35, Scheveningen.
Prof. P. D. C. KLEIJ, T., Juliana van Stolberglaan 28, 's-Gravenhage.
Dr. B. G. EGGINK, Pasteurstraat 3bis, Utrecht.

Candidaat-Leden:

C. F. GEY VAN PITTIUS, Kapitein der Artillerie, Sarphatiestraat 141, Amsterdam, voorgedragen door Prof. Dr. S. HOOGWERFF, Wassenaar en J. RUTTEN, T., 's-Gravenhage.
A. F. F. M. VAN DEN DRIES, Ap., 's-Hertogenbosch, voorgedragen door J. J. HOFMAN, Ap. en J. RUTTEN, T., beiden te 's-Gravenhage.

Adresverandering:

A. TEN BRUGGENCATE, T., Keurmeester bij het Centraal Magazijn van Militaire Kleeding en Uitrusting, Keizersgracht 545, Amsterdam.

J. RUTTEN, T., *Secretaris*,

1 Trekvlietplein, 's-Gravenhage.

ALGEMEENE VERGADERING GEHOUDEN OP VRIJDAG 22 DECEMBER 1911 TE UTRECHT.

Te half elf opent de Voorzitter, Prof. HOOGWERFF, de vergadering in het Organisch Chemisch Laboratorium der Universiteit en heet de aanwezigen (een 50-tal leden¹⁾) welkom. Hij wijst er op, dat de eerste aanleiding tot deze vergadering is geweest, de noodzakelijkheid om de begroting voor 1912 vast te stellen. (Op de zomervergadering toch werd de voorgestelde oontributieverhoging verworpen en daarmee verviel de toen ingediende begroting.) Tevens wordt nu door deze vergadering de gelegenheid geboden de sprekers te hooren, wier voordrachten zijn aangekondigd en wien hij bij voorbaat reeds dank betuigt. Ook de door Dr. E. VAN DE STADT ingediende motie kan daarna in behandeling komen.

De Penningmeester licht nu, op verzoek van den Voorzitter, de begroting voor 1912 toe²⁾. De ontvangsten konden hooger geraamd worden: het aantal leden toch, dat bedankte, is veel geringer, dan geschat was; de toename van het ledenaantal kon veilig op 35 gesteld worden. De uitgaven zijn daarbij zóó geraamd, dat de begroting sluitend kon worden gemaakt. Het zal echter noodig zijn, dat de Vergadering aan het Bestuur machtiging verleent, om de mogelijke overschotten op verschillende posten, voor „onvoorziene uitgaven” te gebruiken.

Niemand blijkt naar aanleiding van deze begroting het woord te verlangen. Zij wordt bij acclamatie aangenomen.

De Voorzitter merkt nog op, dat in 1913 een contributieverhoging waarschijnlijk noodig zal blijken te zijn; daarover echter zal in den loop van het volgend jaar nader gesproken kunnen worden. Een nieuwe uitgave van het Chemisch Jaarboekje zal einde 1912 (of begin 1913) verschijnen. Het boekje zal gratis aan de leden worden toegezonden. Een derde gedeelte van de kosten is op de begroting voor 1912 geplaatst; $\frac{2}{3}$ zal op die voor 1913 moeten komen.

De Voorzitter deelt nog mede, dat volgens artikel 4 van de statuten der Association internationale des sociétés chimiques drie vertegenwoordigers onzer Vereeniging moeten worden gekozen. Voorloopig is de eerstvolgende vergadering der Association vastgesteld op 13 April 1912 te Berlijn. De reis- en verblijfkosten van een of méer onzer

1) Dit aantal steeg later tot een 60-tal.

2) Opgenomen op blz. 964.

vertegenwoordigers zullen betaald worden uit de post „onvoorziene uitgaven”. Door het Algemeen Bestuur worden de volgende drie dubbeltallen voorgedragen: Prof. HOLLEMAN—Prof. BÖESEKEN, Prof. COHEN—Prof. JAEGER, Prof. HOOGWERFF—Prof. VAN ROMBURGH. Bij de nu plaatsvindende stemming, waarbij de Heeren MEERBURG en PELLE het stembureau vormden, werden gekozen de Heeren COHEN, HOOGWERFF en HOLLEMAN, die hun benoeming aanvaardden.

De Voorzitter deelt mede, dat het Algemeen Bestuur bijna gereed is met de vorming van het Nederlandsch Comité in zake het 8ste Internationaal Congres voor toegepaste scheikunde (Washington—New-York, 1912). Dit Comité, dat ons land in zijn verschillende takken van toegepaste scheikunde zal vertegenwoordigen, heeft ten doel belangstelling te wekken voor genoemd Congres. In overeenstemming met de indeeling van het congres, zal ook het Comité verdeeld zijn in secties. De namen der leden zullen eerstdaags in het Chemisch Weekblad worden medegedeeld. De kleine onkosten (briefwisseling, circulaires, enz.) worden door onze Vereeniging gedragen; eventueele vergaderkosten niet, doch vermoedelijk zal men niet behoeven te vergaderen. Prof. HOLLEMAN vraagt, of aan de Regeering een subsidie is verzocht voor het zenden van een of meer gedelegeerden. De Voorzitter antwoordt, dat van den Minister van Binnenlandsche Zaken een weigerend antwoord is ontvangen. Van dien van Landbouw, Handel en Nijverheid is geen antwoord ingekomen, doch op de begrooting komt geen post voor, die hierop betrekking heeft. De toestand van de kas der Chem. Vereeniging laat niet toe een gedelegeerde te zenden. Verscheidene Nederlanders zullen echter het Congres bezoeken, o.a. vertegenwoordigers der suikerindustrie (Nederl. en Nederl. Indische). Zoo heeft de Technische Vereeniging van Suikerfabrikanten reeds haar vertegenwoordigers aangewezen.

De Voorzitter geeft nu het woord aan Prof. ERNST COHEN tot het houden van zijn voordracht over het probleem der affiniteit. Deze wijst er op, dat het begrip „affiniteit” een kwarteeuw geleden nog zeer vaag was, omdat men het niet in getallenwaarde kon uitdrukken. Dit is geheel anders geworden sedert VAN 'T HOFF een strenge definitie invoerde en ons de affiniteit langs electrischen weg leerde bepalen. Het is dan ook alleszins toetejuichen, dat de thermochemische cijfers van THOMSEN en BERTHELOT, die trouwens toch in talrijke gevallen een grondige herziening eischen, hebben plaats gemaakt voor de tabellen, die onder de auspiciën der Deutsche Bunsen-gesellschaft für angewandte physikalische Chemie, onlangs het licht hebben

gezien¹⁾ en die ons de electromotorische kracht leeren kennen van alle tot dusverre bestudeerde omkeerbare galvanische cellen. Nu dreigt intusschen, naar spreker opmerkt, een ander euvel, dat hierin bestaat, dat de electroden der onderzochte combinaties niet altijd scherp gedefinieerde evenwichtstoestanden representeeren (zooals aan spreker en zijn medewerkers is gebleken). Men moet dit vraagstuk spoedig in zijn vollen omvang onder de oogen zien, wil men niet de kans loopen, veel onnut werk te verrichten. Spr. stelt zich voor, dat de nieuwe Internationale Associatie van Chemische Vereenigingen hier nuttig werk kan verrichten; en hij zal van zijn kant de aandacht der Associatie op dit vraagstuk vestigen.

Na het applaus der vergadering, zegt de Voorzitter spreker dank voor zijn voordracht, waarna zich een korte discussie ontspint tusschen Prof. HOLLEMAN en den spreker over de definitie van de affiniteit.

Dan verleent de Voorzitter het woord aan Dr. N. L. SÖHNGEN, scheik. ing., tot het houden van zijn voordracht over „den invloed van eenige kolloïden op de omzetting der eenvoudige stikstofverbindingen door microben”. (Deze voordracht wordt eerstdaags in het Chem. Weekblad opgenomen).

Na het applaus der vergadering en nadat spreker een opmerking van Dr. SJOLLEMA heeft beantwoord, dankt de Voorzitter den Heer SÖHNGEN voor zijn voordracht en deelt hij mede, dat alsnu aan de orde is de door Dr. E. VAN DE STADT ingediende motie, die met de toelichting op blz. 965--967 van dit Weekblad is afgedrukt. Dadelijk vraagt Prof. VAN ITALIE het woord voor een motie van orde. Hij stelt n.l. voor, de door den Heer VAN DE STADT ingediende motie als zoodanig niet te behandelen en meent dat het hoofd en het slot der motie voldoende zijn, dus: „De Nederl. Chem. Ver. enz., kennis genomen hebbende van de correspondentie tusschen haar Bestuur en dat van de Maatschappij voor Pharmacie, spreekt de wenschelijkheid uit, dat van overheidswege de eischen vastgesteld worden, waaraan voedingsmiddelenscheikundigen en handelsanalytici moeten voldoen en gaat over tot de orde van den dag.” Hij acht n.l. de vergadering niet competent om over de oorspronkelijke motie artikelsgewijs te stemmen; een deel toch der aanwezigen is belanghebbend, een ander deel vooringenomen, een ander deel onverschillig.

De Voorzitter wenscht nu in de eerste plaats, dat de Heer VAN DE STADT zich over deze motie van orde uitsprekt. Deze, het woord

¹⁾ In een der eerstvolgende afleveringen zal dit boek nader worden aangekondigd.

verkrijgend, wijst er ter vermindering van misverstand op, dat bij het indienen van de motie eigenbelang volstrekt niet een rol heeft gespeeld. In zijn praktijk toch heeft hij nooit nadeel ondervonden van de concurrentie van apothekers. Maar zooals de zaak op het oogenblik rolt is zij zijns inziens verkeerd. Gaat men de zienswijze van de Maatschappij voor Pharmacie huldigen, dan is geen verbetering van den toestand, ook niet van regeeringswege, te verwachten. De Chemische Vereeniging, tot welker leden zoowel doctoren in de chemie als apothekers en scheikundig ingenieurs behooren, acht hij het aangegeven lichaam om te trachten hierin verandering te brengen. Ten einde nu allen strijd te vermijden, is hij bereid zijn motie aldus te wijzigen: „De Ned. Chem. Ver. enz., gehoord de discussies, is van oordeel, dat niet alleen de pharmaceutische opleiding iemand voor voedingsmiddelscheikundige en tevens voor analytiscus geschikt maakt; geeft als haar oordeel te kennen enz.; acht het nutteloos enz.; spreekt de wenschelijkheid uit enz. en gaat over tot de orde van den dag.”

Prof. WEFERS BETTINK acht het eerste deel van de motie nu een „waarheid als een koe”, dus iets, waarover niet gestemd behoeft te worden en ziet daarom van het woord af.

De Heer J. J. HOFMAN begrijpt niet, waarom een afgedane zaak weer aan de orde wordt gesteld. In tegenstelling met den heer VAN DE STADT meent hij ook hier het Bestuur der Chem. Vereeniging zijn waardeering niet te mogen onthouden voor de correcte wijze, waarop het is opgetreden. Hij herinnert aan zijn openingsrede op de Alg. Vergadering der Maatschappij ter bevordering der Pharmacie, waarvan hij voorzitter is. Hij wees toen op de zakelijke en tevens welwillende bewoordingen, waarin het Bestuur der Chem. Ver. zijn bezwaren had uiteengezet tegen het optreden der Maatschappij in zake een tot den gemeenteraad van Hengelo gericht adres. En hij kon daaraan toevoegen, dat het Hoofdbestuur der Maatschappij, de juistheid erkennende van de opmerking der Chem. Vereeniging, de verzekering had gegeven, dat gaarne alles zou worden vermeden, wat andere chemici zou kunnen grieven. Zoowel uit het aan den gemeenteraad van Utrecht gericht adres als uit de beschouwingen omtrent de keuring van voedingsmiddelen te Soerabaja (Pharm. Weekbl. 9 Dec.) blijkt, dat van speciale propaganda geen sprake meer is. Hij acht dan ook een breedvoerige discussie over de motie en de toelichting van den heer VAN DE STADT noch noodig, noch wenschelijk.

DR. HISSINK acht het voorloopig voldoende de wenschelijkheid te

betoogen, dat de eischen worden vastgesteld, waaraan voedingsmiddelen-scheikundigen en analytici moeten voldoen. Hij is het niet eens met de opmerking, dat de universitaire opleiding en die aan de Technische Hoogeschool als een voorbereidende opleiding moeten worden beschouwd. De Voorzitter wijst er op, dat het door den Heer HISSINK bedoelde uitspreken van een wenschelijkheid een nieuwe motie is. Na eenige opmerkingen van de Heeren VAN DER PLAATS en BAUCKE, constateerde Prof. VAN ITALLIE, dat men, na hetgeen de Heer VAN DE STADT heeft gezegd, de motie moet losmaken van de toelichting. Indien de Heer VAN DE STADT zijn toelichting intrekt, is hij voor een motie betreffende de „vaststelling van eischen”, doch dan niet van overheidswege. Nadat Prof. COHEN heeft opgemerkt, dat het zijns inziens logischer is de alinea, beginnende met „geeft als haar oordeel” en „acht het nutteloos” te laten staan en Prof. BOLDINGH gevraagd heeft, of het wel noodig is de motie in stemming te brengen, stelt Dr. H. L. VISSER voor, in de motie alleen te behouden: „De Ned. Chem. Ver. in haar vergadering van 22 Dec. 1911, spreekt de wenschelijkheid uit, enz.” en merkt de Heer HISSINK op, dat men eerst er over eens moet zijn, welke eischen aan voedingsmiddelenchemici en analytici gesteld moeten worden; hij wenscht dus eerst die eischen vastgesteld te zien.

De Voorzitter constateert in de eerste plaats, dat de wenschelijkheid tot het vaststellen van eischen in de discussie nog niet is gebleken. Wil een eventueele stemming zuiver zijn, dan is een andere toelichting noodzakelijk. Alvorens echter een andere motie in stemming kan komen, dient eerst gestemd te worden over de motie van den Heer VAN DE STADT. Hij verklaart met genoeg kennis te hebben genomen van hetgeen door den Heer HOFMAN is gesproken en merkt op, dat de herlezing van de correspondentie ¹⁾, gevoerd tusschen het Bestuur der Ned. Chem. Ver. en dat van de Maatsch. v. Pharmacie, zal doen inzien, dat het Bestuur de belangen van de chemici-niet-apothekers goed heeft behartigd, hoewel niet op heftige wijze. Hij spreekt vervolgens zijn verwondering er over uit, dat de Heer VAN DE STADT op het laatste oogenblik zoo'n ingrijpende verandering in zijn motie aanbracht en eerst allerlei zaken, die tweespalt konden brengen, liet staan. Het heeft hem ook getroffen, dat voedingsmiddelenchemici en handelsanalytici in één adem worden genoemd. De eischen aan deze beide categorieën te stellen, zijn verschillend en alleen over de eerste

¹⁾ Chem. Weekbl. 1910, 1078; 1911, 218.

heeft het verschil met de Maatsch. v. Pharmacie geloopt. Na de bekende briefwisseling zijn geen feiten te zijner kennis gekomen, die aanleiding zouden geven tot een nieuwe actie. Een stemming over de gewijzigde motie acht hij onwaardig voor een vergadering als deze. Bedoelde de Heer VAN DE STADT alleen een vaststelling van de eischen uit te lokken, dan is hij niet gelukkig geweest in de keuze van den weg.

De Heer VAN DE STADT merkt op, dat het antwoord van de Maatsch. ter bevord. der Pharmacie, hetwelk hij nog eens voorleest ¹⁾, hem niet bevredigt. Daar het Bestuur van de Ned. Chem. Ver. zich er bij neerlegde, heeft spreker gemeend, dat de indiening van zijn motie de eenige weg was, om de aandacht nog eens op deze onopgeloste zaak te vestigen.

De Voorzitter merkt op, dat de indiening der motie vóór de plaats gevonden correspondentie reden van bestaan kon hebben gehad; na die briefwisseling was het echter niet gewenscht op de zaak terug te komen.

Nadat de Heer VAN HASSELT heeft voorgesteld, dat de vergadering zal verklaren de motie onnoodig te achten, wijst de Voorzitter er op, dat de Commissie voor Voedingsmiddelscheikunde, gekozen door de Maatschappij ter bevordering der Pharmacie en de Nederl. Chem. Vereeniging, eigenlijk het aangewezen lichaam is om na te gaan of er eischen moeten worden gesteld, en, zoo ja, welke. Het Algemeen Bestuur zal zich dan ook tot deze Commissie wenden en haar verzoeken over deze zaak advies uit te brengen.

De Heer VAN DE STADT zegt, dat hij, na hetgeen van verschillende zijden is opgemerkt, tevreden zal zijn met de aanneming van het slot zijner motie.

Na eenige opmerkingen van de heeren KRUYT en G. C. A. VAN DORP over de motie en de amendementen, deelt Prof. VAN ITALLIE mede, dat hij het eens is met het voorstel van den Voorzitter inzake de Commissie voor Voedingsmiddelscheikunde. Hij trekt dus zijn amendement in. Ook de Heer HISSINK doet dit en noodigt den Heer VAN DE STADT uit zijn motie in te trekken, nu het Algemeen Bestuur zelf de zaak aanhangig maakt en urgent heeft verklaard. Hij kan nu toch tevreden zijn over den loop van zaken.

Onder applaus der vergadering verklaart deze nu zijn motie in te trekken.

De Voorzitter sluit daarop de vergadering.

¹⁾ Chem. Weekbl. 1911, 218.

Na een gezellig noenmaal in Hôtel de l' Europe, begaf men zich naar het nieuwe gebouw van 's Rijks Munt, hetwelk door de welwillendheid van den Rijks-Muntmeester Dr. HORTSEMA ter bezichtiging was gesteld. ¹⁾

Van bevriende zijde ontvangen wij over dit bezoek de volgende schets.

Wat in een chemisch bedrijf gezien wordt — in hoofdzaak of uitsluitend — zijn de mechanische inrichtingen en de physische processen en bewerkingen; het eigenlijk chemisch verloop is uit den aard der zaak zelden zichtbaar.

Er is derhalve geen bezwaar voor een chemische vereeniging om, na afloop van eene algemeene vergadering, inplaats van een chemisch bedrijf, eens een ander bedrijf te gaan zien en zoo ging men dan ditmaal naar de nieuwe Munt met haar bijzondere outillage, bijzonder om de hooge eischen, die gesteld worden aan het fabrikaat.

Bij den rondgang bezochten wij eerst het smeltlokaal, waar de gietelingen — tinnen genaamd — gegoten werden voor Indische pasmunt.

Als bijzonderheid mag er aan herinnerd worden, dat de samenstelling van dit zilveralliage juist is de eutektische, n.l. 720 zilver 280 koper (onze pasmunt bevat 640 zilver 360 koper).

De bedoeling is het ontgaan van de moeilijkheid van liquatie bij het gieten, omdat deze aanleiding geven zou tot ongelijk gehalte van zilver, boven en onder.

De gegoten „tinnen” worden eerst onder een voorwals uitgewalst tot lange strooken; door verstelling van den walsafstand worden ze bij elke passage dunner, om daarna verder gewalst te worden in fijnwalsen.

Zoo'n stel walsen moet in zijn soort een juistheidswerktuig zijn — aandrijf, lagering, aanzetinrichting en gestel zijn dan ook van heel andere afwerking dan bij gewone walsen.

Na het walsen passeeren de strooken nog door een trekplaat, ten einde zuiver op dikte te komen (wat met walsen wel doch slechts moeilijk te bereiken is). Na het trekken wordt de dikte bepaald door weging van een uitgeponst plaatje en worden tevens de reepen gesorteerd naar hun dikte.

¹⁾ In herinnering zij gebracht, dat in 1907 door leden der Nederl. Chem. Ver. een bezoek is gebracht aan het oude gebouw. De Heer H. L. A. VAN DEN WALL BAKE gaf toen een inleiding tot dat bezoek (zie Chem. Weekbl. 1908, 47).

Het uitponsen der schijfjes, die later tot munt zullen gestempeld worden, geschiedt op enkele of op multiple ponsmachines.

Evenals alle metalen en alliages wordt ook dit alliage, door mechanische bewerking in kouden toestand, hard, stug en bros. Om dus alle noodige bewerkingen met succes te kunnen doorstaan, moet het het materiaal herhaaldelijk worden uitgegloeid; dit wordt gevolgd door betrekkelijk snelle afkoeling aan de lucht, maar hierdoor oxydeert het koper en wordt het alliage dus zwart.

Door behandeling met verdund zwavelzuur, waaraan kaliumpermangaat is toegevoegd, en voortdurende beweging wordt het huidje van oxyd en oxyduul verwijderd. Deze bewerking heet „blancheeren”; het zuur wordt verwijderd door wassching en het water door centrifugeeren en verwarmen, nadat de schijfjes in draaiende trommels met wijnsteenpoeder gepoetst zijn. Op deze bewerking volgt een sorteeren op het oog, door de schijfjes op een transportband te laten loopen; de ongaben worden uit de hand uitgezocht.

En zeer vernuftige machine, eigenlijk een vertikaalwals met zeer ongelijke groote walsschijven maakt de schijfjes zuiver rond, even groot en met verhoogden rand.

Ze worden nu gewogen, niet meer zooals vroeger stuk voor stuk en uit de hand, doch in automatische weegtoestellen, die tevens sorteeren in te licht, goed en te zwaar. De eerstgenoemde gaan weer de smeltkroes in, de laatste gaan nog eens in een poetstrommel.

De strenge eischen, waaraan bijv. ook het dubbeltje moet voldoen, wat betreft gewicht en uiterlijk, zijn niet in harmonie met de groote vrijgevigheid, waarmede bijna half versleten dubbeltjes nog in circulatie gehouden worden.

Ten slotte volgt het stempelen tot muntstukken, niet meer zooals vroeger door slag, doch nu door druk — den zeer robusten bouw der stempelpersen is het aan te zien, dat ze veel te presteeren hebben, vooral voor de groote muntstukken (voor den rijksdaalder wordt de noodige druk geschat op ± 200000 K.G.).

Een belangrijk onderdeel van het bedrijf is het wegen ter contrôle van het verwerkte en het aanwezige materiaal; 100 K.G.-balansen, op 0.5 gram doorslaand, zijn bij aantallen aanwezig.

Wij eindigden dezen rondgang met een bezoek aan het museum, na nog even gezien te hebben het slaan van een medalje op een slagpers.

Het museum met verscheidene numismatieke curiosa bevat ook nog verschillende, vroeger in gebruik zijnde, essayeertoestellen ¹⁾, eenige

¹⁾ Beschreven door Dr. J. D. VAN DER PLAATS in Chem. Weekbl. 1907, 151.

standaardgewichten, een model van het Nederlandsche platina standaardgewicht, portretten, enz.

De chemici hebben nu eens een kijkje gehad in een superieur mechanisch bedrijf.

AANVULLING.

Op blz. 962 werd, bij de vermelding van een „erratum”, opgemerkt, dat een nadere mededeeling over een deel van mijn opstel (speciaal blz. 922 en 923) zou volgen. Van fasentheoretische zijde waren n.l. eenige opmerkingen gemaakt, die — naar gehoopt mocht worden — in meer uitgewerkten vorm mij zouden bereiken.

Nu dit niet is geschied en intusschen van andere zijde gewezen is op JÄNECKE's werkje ¹⁾, wil ik verdere toelichting achterwege laten. Naar aanleiding echter van de verwijzing naar de dissertatie van DEGENS, moet ik er op wijzen, dat GUERTLER, die in aflevering 9 (1911) van zijn bekend handboek „Metallographie” 14 bladzijden wijdt aan het stelsel lood-tin, de door DEGENS uit zijn proeven getrokken besluiten niet aanvaardt. Het is natuurlijk allerminst mijn bedoeling het werk van DEGENS te verkleinen, maar ik wilde even aanstippen, dat zoo'n nieuwe reeks onderzoekingen door andere metallografen niet zoo maar zonder meer wordt overgenomen; kritiek en protest blijven nooit weg. Men kan dus voorloopig nog niet zeggen, dat de door DEGENS bepaalde liquidus een „verbetering” ²⁾ is van dien van andere onderzoekers. In deze zaak is stellig — al heeft DEGENS een waardevolle bijdrage tot de kennis der loodtin-alliages geleverd — het laatste woord nog lang niet gesproken.

A. VOSMAER.

Personalia, vacatures, industriële mededeelingen, enz.

Naar aanleiding van het berichtje, in de vorige aflevering opgenomen en ontleend aan de „N. R. Ct.”, deelt de Heer VAN LAAR in die courant (22 December, Ochtendblad B) mede, dat hij reeds met 1 October 1911 ontslag had willen aanvragen, doch dat hij in plaats daarvan verlenging van verlof had verzocht, omdat van geachte zijde pogingen zouden worden aangewend om zijn positie aan de Universiteit van Amsterdam te verbeteren. Toen hij nu vernam, dat deze pogingen (evenals in 1910) geen succes hadden gehad, werd door hem — wegens de ongunstige (financieele en moreele) omstandigheden zijner positie — ontslag aangevraagd met 1 Januari 1912.

¹⁾ Vergelijk ook mijn mededeeling „literatuur over alliages” in dit Weekblad 1911. 52.

²⁾ Zie noot 1, op blz. 983.

Men schrijft aan de „N. R. Ct.”:

Naar men weet, is aan Prof. Dr. G. VAN ITERSON, hoogleeraar aan de Technische Hoogeschool te Delft, door 't Indische Suiker-syndicaat het aanbod gedaan om als wetenschappelijk leider van zijn proefstation op te treden. Zoodra de scheikundige studenten dit vernamen, hebben zij gezamenlijk het verzoek tot Prof. VAN ITERSON gericht Delft niet te verlaten. Aangezien hierop door den hoogleeraar geen beslissend antwoord werd gegeven, maar wel bleek, dat de kans op zijn heengaan groot was, riep de Centrale Commissie voor de Studie-belangen haar scheikundige mede-studenten op tot een vergadering om zich nog eens uit te spreken voor het behouden van Prof. VAN ITERSON voor Delft. Hoewel het een spoedvergadering was, uitgeschreven tegen den laatsten middag voor de Kerstvacantie, kwamen de technologiën in grooten getale op. Aan de vergadering werd medegedeeld, dat reeds een verzoekschrift aan den Minister van Binnenlandsche Zaken was verzonden, waarin de medewerking van de regering werd ingeroepen. Tevens werd aan curatoren en aan de afdeling van de scheikundige technologie en mijnbouwkunde verzocht, dit rekest te willen ondersteunen.

Met algemeene stemmen werd een motie aangenomen om Prof. VAN ITERSON dringend te verzoeken, het Indische aanbod niet te aanvaarden.

De Technische Hoogeschool loopt gevaar, dat haar een uitstekend docent wordt ontrukkt. Hoewel zijn colleges niet verplicht zijn, is de toeloop groot, om door Prof. VAN ITERSON te worden opgeleid in het microscopisch-scheikundig onderzoek van plantaardige en dierlijke voortbrengselen. Daar deze wetenschap slechts sinds kort in Nederland vasten voet heeft gekregen, juist door het werken van Prof. VAN ITERSON, zal door diens aftreden aan de studie voor scheik. ingenieur, hoofdzakelijk voor diegenen, die later naar de koloniën willen gaan, ernstig schade worden toegebracht.

De vergadering sprak eenparig den wensch uit, dat alle autoriteiten mede het groote belang, dat hier op het spel staat, mochten inzien en naar hun vermogen medewerken om het vertrek van Prof. VAN ITERSON te voorkomen.

* *

In „Nature” treft men een bespreking aan van het „Gedenkboek aangeboden aan J. M. VAN BEMMELN” van de hand van Prof. W. B. HARDY te Cambridge.

* *

De Heer J. VAN BAREN te Wageningen deelt, naar aanleiding van het besluit van den Senaat der Technische Hoogeschool te Delft om het eere-doctoraat in de technische wetenschap te verleenen aan Dr. J. LORIÉ, in de „N. R. Ct.” het volgende over dezen landgenoot mede:

LORIÉ toch is het, die na STABING (1808—1877) het meest werkzame aandeel heeft genomen in de vermeerdering onzer kennis van en de verruiming van ons inzicht in de grondgesteldheid van ons vaderland. Geboren in 1852 te Rotterdam, promoveerde hij in 1879 te Utrecht en werd aldaar in 1884 privaatsdocent, wat hij nog is. Zijn eerste geschrift was de geologie van Nederland, verscheen in 1885 en sedert gaf hij tallooze verhandelingen uit over het tertiair, het diluvium, de samenstelling van den dieperen ondergrond, de hoogvenen, de duinen enz. enz., in al welke geschriften hij zich een nauwkeurig en betrouwbaar waarnemer toont, die, wars van alle wilde theorieën slechts dan een gevolgtrekking maakt, als hij over een voldoende aantal feiten als ondergrond beschikt.

Wenschen wij den nieuwen doctor van harte geluk met de hem te beurt gevallen onderscheiding, die een huldeblijk is voor zijn meer dan 25-jarigen arbeid.

* *

Aan de Universiteit van Amsterdam is geslaagd voor het candidaats-examen in de scheikunde de Heer H. VIXSEBOXSE

* *

De gemeentraad van Leiden heeft benoemd tot leerares in de natuur-scheikunde aan de H. B. S. voor meisjes Mejuffrouw A. M. D. LANGEZAAL.

* *

Bij beschikking van den Minister van Binnenlandsche Zaken zijn, voor het jaar 1912, benoemd tot assistent voor de scheikunde aan de Rijksuniversiteit te Leiden Dr. S. A. KOOPAL, Dr. J. TH. BORNWATER en de Heer M. BRANDER in het organ. chem. laboratorium en Dr. J. J. B. DEUSS en de Heeren A. MASSINK en J. MILIKAN AZN. in het anorg. chem. laboratorium. Tot assistent voor de pharmacie zijn benoemd Mejuffrouw J. A. VAN TOORENBURG en de Heer J. J. C. BAKKER.

Wij vernemen, dat binnenkort aan de Rijksveeartsenijschool te Utrecht een scheikundige tot tijdelijk assistent kan worden aangesteld (salaris f 1200.-) en dat Dr. B. SJOLLEMA aldaar bereid is hieromtrent nadere inlichtingen te verstrekken.

In de December-aflevering van „De Natuur” komt een artikel voor van Dr. C. J. ENKLAAR over kunstmatig bereide caoutchouc. Over ditzelfde onderwerp is voor het Chem. Weekbl. van een andere zijde een opstel toegezegd.

Als bijvoegsel van de Staatscourant van 23 Dec. zijn verschenen de „Methoden van onderzoek aan de Rijkslandbouwproefstations voor het jaar 1912”.

De „St.-Ct.” bevat de statuten der volgende naaml. vennootschap:
Compagnie franco-hollandaise des Plantations de Caoutchouc du Haut-Para (Fransch-Hollandsche Rubber-Maatschappij van den Boven-Para), te 's-Gravenhage. Doel: het bestudeeren, het ondernemen of laten ondernemen door derden van alle zaken op landbouwkundig gebied, het aanplanten en exploiteeren van rubber, balata en andere landbouwproducten enz. Kapitaal f 1.750.000, verdeeld in 35.000 aandeelen van f 50, waarvan 24.010 aandeelen geplaatst en volgestort. De Société civile de plantations de caoutchouc, cafés, cacao etc  tera, coloniales New-Mocha brengt ter volstorting van 24.000 aandeelen in al hare rechten op de plantage New-Mocha in Suriname, district Boven-Para, groot ongeveer 1300 H.A., met de zich daarop bevindende in volle ontwikkeling zijnde hevea-rubber, robusta-koffie en verdere aanplantingen, gebouwen en verdere activa en bescheiden.

Nederlandsche Bibliografie 1911. ¹⁾

- A. P. H. TRIVELLI, Gerbungerscheinungen der Gelatine durch photochemische Prozesse. Kolloid-Zeitschr. 9, Heft 5.
K. SCHERINGA, Over het aantoonen van lood en andere metalen in meel. Pharm. Weekbl. 48, 1317.
J. C. DE RIJTER DE WILDT, D. MOL en A. D. BERKHOUT, Proeven omtrent den invloed van eene keukenzout- en eene groenbemesting op opbrengst en samenstelling van de suikerbiet benevens de nawerking daarvan. Versl. v. landb.k. onderz. der R.landb.proefstat. 10.
A. J. L. JUTEN, De verontreiniging der openbare wateren en de suikerindustrie. „Vooruitg. v. d. tech. en chem. der suikerind.” No. 3.
H. TYDENS, Eenige opmerkingen over de bepaling van organisch gebonden kalk in suikersappen. Ibid. No. 7.

¹⁾ Behalve Chem. Weekblad en Verslagen Kon. Akad. van Wetensch. Zie ook Chem. Weekbl. 8, 121, 387, 500, 642, 689, 720, 780, 901 en 962. Toezending van afdrukjes of titels van verhandelingen, boeken en brochures voor deze rubriek wordt vriendelijk verzocht.

H. TYDENS en P. FERMAN, Colorimetrisch onderzoek van suikermonsters. Ibid. No. 10.

C. L. BRUNINGS, Het verloop der alkaliteit van dunsap tot diksap. Ibid. No. 11.

CH. BERNARD en H. L. WELTER, Over de aanwezigheid van oxydeerende fermenten in fermenteerende thee en de eventueele invloed daarvan op de fermentatie. Meded. v. h. proefst. voor thee (Depart. v. landb.) Nos. XII en XIII.

H. L. WELTER, Verdere onderzoekingen over een in theeblad voorkomend oxydeerend ferment. Ibid. No. XV.

Ingekomen verhandeling.

W. REINDERS en A. CATS, De oxydatie van ammoniak tot stikstofoxyde.

Vraag en aanbod.

Ter overname gevraagd:

Deel Electriciteit van BOSSCHA's Leerboek der Natuurkunde, laatste druk.

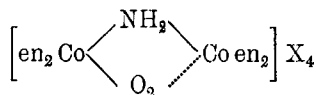
Brieven aan de Redactie te zenden.

Errata.

Chem. Weekblad 1911, No. 10.

Blz. 199 lees $\text{Co} \begin{array}{c} \text{NH}_2 \\ \diagup \quad \diagdown \\ \text{O}_2 \end{array} \text{Co}$ in plaats van $\text{Cr} \begin{array}{c} \text{NH}_2 \\ \diagup \quad \diagdown \\ \text{O}_2 \end{array} \text{Co}$

" 201 " $\left[\text{en}_2 \text{Co} \begin{array}{c} \text{NH}_2 \\ \diagup \quad \diagdown \\ \text{O}_2 \end{array} \text{Co en}_2 \right] \text{X}_4$ in plaats van

" 201 " Reihën in plaats van Reihe (regel 13 van onderen).

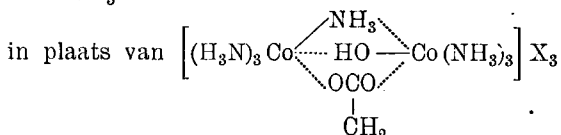
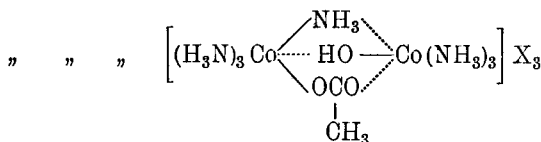
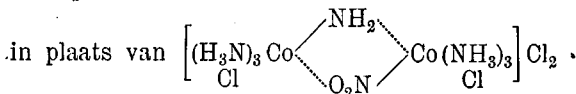
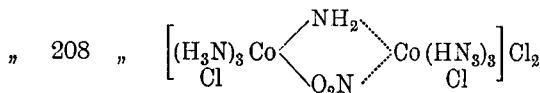
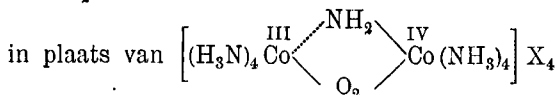
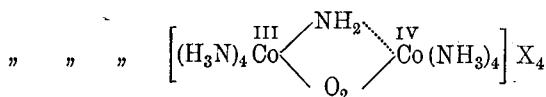
" 202 " $\text{Co} \begin{array}{c} \text{III} \quad \text{NH}_2 \quad \text{IV} \\ \diagup \quad \diagdown \\ \text{O}_2 \end{array} \text{Co}$ in plaats van $\text{Co} \begin{array}{c} \text{IV} \quad \text{NH}_2 \quad \text{IV} \\ \diagup \quad \diagdown \\ \text{O}_2 \end{array} \text{Co}$

" 203 " $[\text{Co}(\text{NH}_3)_6] \text{Cl}_3$ in plaats van $[\text{Co}(\text{NH}_3)_6] \text{Cl}$.
(Regel 4 van boven).

" 204 " 151, 1363 (1910) in plaats van 1363 (1910).
(Regel 1 van onderen).

" 206 " $\left[(\text{H}_3\text{N})_4 \text{Co} \begin{array}{c} \text{NH}_2 \\ \diagup \quad \diagdown \\ \text{O}_2\text{N} \end{array} \text{Co}(\text{NH}_3)_4 \right] \text{X}_4$

in plaats van $\left[(\text{H}_3\text{N})_4 \text{Co} \begin{array}{c} \text{NH}_2 \\ \diagup \quad \diagdown \\ \text{O}_2\text{N} \end{array} \text{Co}(\text{NH}_3)_4 \right] \text{X}_4$.

- Biz. 208 lees Diaquo-hexammin- μ -amino-acetatoreihe in plaats van Diaquo-hexammin-amino- μ -acetatoreihe (laatste regel van onderen).
 Blz. 209 lees Dijodo-hexammin- μ -diimino-diplatesalze ⁴⁾ in plaats van Dijodo-hexammin- μ -diimino-diplatesalze ⁵⁾ (regel 10 van onderen).
 Blz. 210 lees Hydroxo-aquo-hexammin- μ -peroxo in plaats van Hydroxo-aquo-hexammin- μ -amino (regel 5 van boven).
 Blz. 210 lees WERNER in plaats van WERNER (regel 5 van onderen).

Correspondentie.

Een onzer lezers is zoo vriendelijk, naar aanleiding van de vraag van den Heer DE K. te L. eenige bijzonderheden mede te deelen over de physiologische werking van salicylzuur, benzoëzuur en benzoëzuurnatrium, die wij aan den Heer DE K. hebben toegezonden. Van benzoëzuurnatrium wordt o.a. medegedeeld, welke hoeveelheid men in de therapie wel voorschrijft en dat het „uitstekend” desinfecteert. Literatuur en getallen betreffende de desinfecteerende werking geeft hij echter niet. Misschien kan een andere lezer deze geven.

Een andere lezer deelt mede dat van het boekje van DJAKANOW en LERMANTOFF over het glasblazen een nieuwe druk bestaat (XV + 196 p.p., 34 fig., M. 6.—, geb. M. 7.—). Hij wijst ook op het voortreffelijke boekje van H. EBERT, Anleitung zum Glasblasen, 3te Aufl., 1904, M. 2.—, dat wij verzuimden U op te geven.

Ten einde den vastgestelden omvang van dezen jaargang niet te veel te overschrijden, zijn de laatste twee afleveringen zoo beknopt mogelijk gehouden.

De inhoudsopgaaft (naam- en zaakregister; register van de uit de Versl. Kon. Akad. v. Wetensch. gerefereerde verhandelingen; lijst van aangekondigde boeken) van dezen jaargang zal te zamen met een der eerstvolgende afleveringen worden verzonden.